

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh400>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK KURAMI'NA GÖRE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ALT BOYUTLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ*

Kasım TATLILIOĞLU**

Özet

Bu araştırmada, Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları (dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk ve duygusal dengesizlik/nevrotizm); “cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, aile geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu” değişkenlerine göre incelenmiştir. Elde edilen araştırma bulgularına göre; cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>.05$), duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutunda ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<.05$); sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>.05$), dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine ise anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<.05$); üniversiteye giriş puan türü değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları duygusal dengesizlik/ nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>.05$); yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından ise üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları duygusal dengesizlik/nevrotizm, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı

* Bu çalışma, T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, Doç. Dr. M. Engin Deniz danışmanlığında 30.07.2010 tarihinde tamamlanmış olan, “*Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi*” adlı doktora tezinin Bölüm III, Bölüm IV ve Bölüm V kısımlarından uyarlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü.

düzyeyde farklılaşmadığı ($p > .05$); aile geliri değişkenine göre üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p > .05$), sorumluluk alt boyutunda ise anlamlı düzeyde farklılaştığı; aile yapısı değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p > .05$), dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda ise aile yapısı değişkeni açısından geniş aile lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olduğu ($p < .05$); anne-baba tutumları değişkenine göre üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarında ise anne-baba tutumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Sayısal verilerin değerlendirilmesinde istatistik tekniklerinden t testi, Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey testi kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Üniversite öğrencisi; anne-baba tutumu; Beş Faktör Kişilik Kuramı; cinsiyet; sosyo-ekonomik durum.*

A Research Subscales Of Undergraduates' Personality Traits According To Five Factor Personality Theory In Terms Of Some Variants

Abstract

In this research is examined subscales of personality traits according to the 5-Factor Personality Theory (extraversion, openness to experience, agreeableness, conscientiousness and emotional instability/neuroticism) in terms of the variants of "gender, class, type of university entrance score, the place undergraduates spend most of their lives, family income, family structure and attitude of parents". According to research results; it's found out that in terms of the variant of gender, the mean scores of extraversion, openness to experience, agreeableness and conscientiousness of subscales of undergraduates' personality traits don't vary significantly ($p > .05$); but in terms of the variant of gender, in the subscale of emotional instability/neuroticism, it changes remarkably ($p < .05$); in terms of the variant of class, the mean scores of emotional instability/neuroticism, agreeableness and conscientiousness of subscales of undergraduates' personality traits don't differ significantly ($p > .05$); in the subscale of extraversion and openness to experience, in terms of the variant of class, it changes remarkably in favor of the fourth grade ($p < .05$); in terms of the variant of the type of university entrance score, the mean scores of emotional instability/neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness and conscientiousness of subscales of undergraduates' personality traits; it doesn't vary significantly ($p > .05$); in terms of the variant of the place undergraduates spend most of their lives, the mean scores of

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

emotional instability/neuroticism, openness to experience, agreeableness and conscientiousness of subscales of undergraduates' personality traits, it doesn't change remarkably ($p > .05$); in terms of the variant of family income, the mean scores of emotional instability/neuroticism, extraversion, openness to experience and agreeableness of subscales of undergraduates' personality traits don't differ significantly ($p > .05$) but in the subscale of conscientiousness, it differ significantly; in terms of the variant of family structure, the mean scores of emotional instability/neuroticism, agreeableness and conscientiousness of subscales of undergraduates' personality traits don't differ remarkably ($p > .05$) yet in the subscales of extraversion and openness to experience in terms of the variants of family structure, there is a significant change in favor of extended family ($p < .05$); in terms of the variants of attitudes of parents, the mean scores of emotional instability/neuroticism, extraversion and openness to experience of subscales of undergraduates' personality traits differ significantly; but in the subscales of agreeableness and conscientiousness, in terms of the variant of attitudes of parents, there is no significant change. In examining digital data t test, ANOVA and Tukey test which are statistical techniques are used.

Key words: *Undergraduate; Parents attitude; Five Factor Personality Theory; gender; socio-economic status.*

1. Giriş

Her kuram, farklı bakış açılarıyla kişiliği tanımlamaya çalışmıştır. Açık bir şekilde kişiliği tanımlayan teorisyenlerin başında Allport (1897–1967) gelmektedir. Allport 1937'de yayınladığı “Kişilik” kitabında kişiliği; “bireyin çevreye yapacağı uyumu belirleyen psiko-fiziksel sistemlerin, bireyin kendi içindeki dinamik organizasyonları” olarak tanımlamıştır. Allport'a göre, “insanın en ayırt edici özelliği onun bireyselliği”dir (Özmenler, 1995). İnsanlar hem fiziksel görünümleri hem de tutum ve davranışları bakımından farklılık gösterirler. İnsanların birbirinden farklı olmalarının bir çok nedeni vardır. Kişiliğin tarifindeki zorluk, kişilik kavramının genel çerçevesinin çok geniş olması ve ancak bu genellik içinde kişi hakkında yargılara varılabilmesi zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Kişi çok çeşitli ve farklı düzeyde niteliklerle sahip olduğundan, bu niteliklerin hepsini bir arada ölçmek mümkün olmamaktadır (Özgüven, 1998). Güvenç'e (1982) göre, temel kişilik yapısı, yalnızca emzirme, kundağa sarma gibi bir takım tekniklerle değil de, anne-baba ile çocuğun yakın eğitim çevresinin çocuğa karşı takındığı ortak tutumlarla oluşurken; Öztürk'e (1997) göre, insanda evrimsel (filojenetik) gelişme ile ilgili olan olgunlaşma (maturation) ve öğrenme ile ilgili olan bireyleşme-toplumsallaşma süreçleri birbirini etkileyerek kişilik gelişir. Kişiliğin

oluşumunda genetik ve çevresel etkiler doğum anından itibaren iç içe geçerler. Kişiliğın oluşumunda devamlı olarak içten ve dıştan gelen uyarıcıların etkisi altında olan kişiliğın oluşmasında kalıtım, aile yaşamı, aile dışındaki yaşam koşulları, toplumun beklentileri ve gerektirdikleri, öğrenilmiş özellikler gibi çok çeşitli etkenler rol oynamaktadır (Aktaş, 2006). Kişilik ancak, bütün hayatımız boyunca, yavaş aşamalarla gelişebilecek bir tohumdur (Jung, 2005). Modern teknolojinin ve ülkeler arası yakın ilişkilerin bir sonucu olarak dünya her gün çok daha küçük bir hal almakta ve insanların davranış ve kişilikleri de hızla değişmektedir (Yı-Jung-Soo, 2003). Kişiliğe dair yapılan çalışmalar, bütün insan davranışlarının gözlemlenmesi ve bunların sınıflara ayrılmasıyla başlamıştır. Böylelikle kişilik tiplerinin tasvir edilmesi kolaylaşmıştır (Şenyuva, 2007). Kişiliğın, genetik ve yapısal faktörlerden etkilenerek şekillendiğı belirtilirken, erken çocukluk döneminde çocuk ebeveyn ilişkisinin ve sosyal çevrenin de oldukça önemli bir role sahip olduğu ifade edilmiştir (Sevi, 2009). Kişiliğı anlamak için, bir kimsenin sadece davranışlarına bakmak yeterli değildir. Kişilik gelişimi, yüksek derecede bir istikrar ve yine aşağı yukarı, aynı derecede bir değişiklik kapasitesi göstermektedir (Jersild, 1978).

2. Araştırmanın Kavramsal Çerçevesi

2.1. Kişiliğın Tanımı

Psikolojide kişilik, kapsamı en geniş kavramlardan birisidir. Kişilik kelimesinin bütün teorisyenlerin üzerinde anlaştığı bir tanımlanması yoktur. (Kültür, 2006). Kişilik kuramcılarında Burger (2006) kişiliğı, “bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler”; İstengel (2006), “bireyin çevreye uymasını sağlayan bütün özellikleri”; Eroğlu (2011), “ferdin yaşam biçimi”; Özkalp ve diğ., (2002), “bireylerin çeşitli durumlardaki özel davranımlarda ifadesini bulan yapısal ve dinamik özelliklerinin tümü”; Yanbastı (1990), “sosyal becerilerin toplamı”; Dede (2009) “davranışsal açıdan kişilik söz konusu olduğunda, bir bireyin psikolojik özelliklerinin tümü; Güney (2000), “bireyin davranış ve düşünme biçimlerinin, ilgilerinin, ruhsal durumlarının, yeteneklerinin organize olmuş bir bütünleşmesi”; Akman ve Erden (1998), “bireyi diğer kişilerden ayıran, bireye özgü ve tutarlı olarak gösterilen davranış özellikleri; Senemoğlu (2004), “bireyi başkalarından ayıran, bireyin doğuştan getirdiğı ve sonradan kazandığı özelliklerin bütünü; Atkinson ve diğ. (2000), “bir kişinin fiziksel ve sosyal ortamıyla etkileşme tarzını tanımlayan, düşünce, duygu ve davranışın ayırt edici

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

ve karakteristik örüntüleri”; Özgüven (1998), “bireyin psiko-biyolojik yapı ve sisteminin bireye özgü dinamik bir organizasyonu”; Güvenç (1982), “bireye özgü duygu, düşünce ve davranışların örgütlenip bütünleşmesi; Köknel (1989), “bir insanı nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümü”; Cüceoğlu (1991), kişiliği, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimi”; Yaşar (2006), “insanın fikri, hissi, sosyal ve moral değerlerinin bir sentezi” ve Davranışçı psikologlarından Watson ise kişiliği, “bir insanın alışkanlıklarının, alışkanlık sistemlerinin toplamı” olarak tanımlamışlardır.

2.2. Kişilik Kuramları

Kişilik psikolojisi kitaplarında karşılaşılan kuramlar çoğunlukla kendi kuramcısının adı ile tanınır. En önemli kuramcılar; Freud, Jung, Adler, Horney, Sullivan, Berne, Allport, Cattell, Sheldon, Rogers, Erikson, Maslow'dur (Özkalp, 1983). Kişiliğin tanınmasına ilişkin yapılan çalışmalar birçok kişilik kuramını ortaya çıkarmıştır. Bu kuramlar kişiliğin tanımlarını birbirinden farklı tanımları ve görüşleri vardır (Başaran, 1991). Kişilik psikolojisi; insanların kendilerine özgü davranış, duygu ve düşünce biçimleriyle ilgilenir. Dolayısıyla her bir kuramın kişilik gelişimine ilişkin öngörülleri farklı farklıdır. Bu konuda altı farklı kuram vardır (Burger, 2006). Aynı olguyu açıklamaya çalışan birbirinden farklı yaklaşımların olması kaçınılmazdır. Bunun yanında insan, duygusal bir varlık olduğu için nesnel olarak incelenilme güçlükleri vardır (Karasar, 1994). İnsanlığın varoluşundan bu yana kişilik üzerinde çeşitli görüş ve düşünceler ileri sürülmüştür. Kişilik alanında son 30 yıla göz attığımızda, en büyük tartışmaların kişiye karşın duruma ağırlık veren (person – situation) yaklaşımlar arasında olduğu görülmektedir.

2.3. Beş Faktör Kişilik Modeli / Büyük Beşli (The Big Five Factor)

Kişiliğin açıklanmasında, boyutsal modellerin en önemli iki temsilcisi, Cloninger'in “Psikobiyojik Kişilik Modeli” ile Costa ve McCrae'nin “Beş Faktör Kişilik Kuramı”dır. Beş Faktör Kişilik Kuramı, insanların gösterdikleri bireysel farklılıkların dünyadaki bütün dillerde kodlanacağı, konuşma diline sözcükler halinde yansıtacağı ve bu sözcüklerden yola çıkarak insanın kişilik yapısını kapsayacak bir sınıflamanın olabileceği temel varsayımına dayanmaktadır. Son yıllarda psikologlar kişilik değerlendirmesinin ortak bir tanımı olarak Beş Faktör Kişilik Modeli'nin ortaya çıkmasına tanık olmuşlardır.

Beş Faktör Kişilik Kuramı kişiliğın beş genel boyutunu ve bunların içerdiği özgül kişilik özelliklerini hiyerarşik bir sıralama içinde vermektedir. Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın altında yatan temel varsayım, insanların gösterdikleri bireysel farklılıkların dünyadaki bütün dillerde kodlanacağı, konuşma diline sözcükler halinde yansıtacağı ve bu sözcüklerden yola çıkarak insanın kişilik yapısını kapsayacak bir sınıflamanın oluşturulabileceğidir (Sevi, 2009). Goldberg ve ark. (Beş faktör modeli) yaptığı çalışmalar sonucunda beş özellik (treit) ele alınmıştır. Bu beş özellik; “dışa dönüklük, uyumluluk, özdisiplin, nörotizm ve deneyime açıklık”tır. “Dışa dönüklük”; sosyal, konuşkan, iyimser, hareketli olarak; “uyumluluk”; yardımsever, yumuşak kalpli, affedici, doğru sözlü olarak; “öz-disiplin”; çalışkan, güvenilir, disiplinli, dakik, düzenli olarak; “nörotizm”; endişeli, sinirli, duygusal, güvensiz, hipokandriak olarak; “açıklık (deneyime açıklık)”; meraklı, yaratıcı, hayal gücü kuvvetli olarak tanımlanmaktadır. Goldberg ve arkadaşları tarafından oluşturulan “Beş Faktör Kişilik Modeli”ne göre, dışa dönüklük boyutundan yüksek skorlar alanların histriyonik ve narsistik kişilik bozukluğuna; bu boyutta düşük skorlar alanların çekingen ve şizoid kişilik bozukluğuna sahip olması olasıdır. Düşük öz-disiplin skoruna sahip olanlarda ise antisosyal kişilik bozukluğu, uzlaşılabilirlik boyutundan düşük skorlar alanlarda paranoid, antisosyal ve narsistik kişilik bozukluğunun görülmesi söz konusu iken uzlaşılabilirlik boyutundaki yüksek skorların ise bağımlı kişilik bozukluğ ile ilişkili olduğu düşünülmüştür (Costa ve McCrae 1989; Akt: Şenyuva, 2007). Digman'a (1990) göre, kişiliğın Beş Faktörü kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasında önemli bir yer teşkil etmektedir (Akt: Coşkun, 2012).

Türkiye'de Costa ve McCrae (1987) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması yapılan (Gülgöz, 2002) NEO-PI-R ile Somer ve arkadaşları (2000) tarafından geliştirilen Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE)'nin dışında patolojik olmayan bireylerin kişilik yapılarını ölçebilecek kişilik testi bulunmamaktadır (Bacanlı, İlhan & Aslan, 2009). Son yıllarda, Beş Faktör Kişilik Modeli, diğer kişilik kavramlarını anlamak için kullanılabilir üst düzey bir faktör olarak sıklıkla ele alınmaktadır. Modele göre, bu beş temel kişilik özellikleri şunlardır: 1.Dışadönüklük, 2.Uyumluluk, 3.Öz-disiplin, 4.Deneyime Açıklık ve 5.Nevrotiklik (Duygusal tutarsızlık – dengesizlik)'tir (Ulu, 2007). Somer ve Goldberg'e (1999) göre, Türkçe'de sözlükteki kişilik özelliklerini tanımlayan sıfatlarla yürüttükleri çalışma sonucunda, Beş Faktör Modeli'ni destekleyici veriler elde etmişlerdir. Bu Beş Faktör, değişik yöntemler kullanılarak

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

yürütülmüş çalışmalarda o kadar sık ortaya çıkmıştır ki, araştırmacılar artık bu faktörlere “Büyük Beşli” adını vermişlerdir (Akt: Aktaş, 2006). Bireylerde gözlemlenen birçok kişilik özelliği olmasına rağmen araştırmalar sonucu bulunan Beş Faktör Kişilik Modeli oldukça yararlı bir sınıflama olmuştur (Yurtsever, 2009). Sudak & Zehir'in (2013) yaptıkları araştırma sonucuna göre de Beş Faktör Kişilik tipleri ve duygusal zeka kavramlarından yola çıkılarak, kişilik tiplerinin duygusal zeka üzerinde etkili olduğu ve duygusal zeka vasıtasıyla da iş tatminini arttırabileceği öngörülmektedir; Erkuş & Tabak'ın (2011) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, Beş Faktör Kişilik özellikleri ile bireylerin çatışma yönetim tarzları arasında önemli ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

2.4. Büyük Beşli Kişilik Faktörleri

2.4.1. Duygusal Tutarsızlık / Nörotisizm – Unstability / Duygusal Tutarlılık (Emotional Stability)

Duygusal dengesizlik bir kişinin yaşadığı endişe, kızgınlık, sıkıntı, düşünmeden hareket etme, güvensizlik ve depresyonu ifade eder. Nevrotik eğilim belirtileri olan kişiler, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık vb. gibi çeşitli psiko-somatik belirtilerin birinden ya da birkaçından şikayetçidirler. Bu kişiler duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollarla ifade etmektedirler. Ayrıca, nevrotik eğilimler, benliğini olduğu gibi kabul edememe, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışları da içerir. Nevrotik eğilim puanının yüksek olması, bu tür belirtilerin azlığını, düşük olması ise çokluğunu gösterir. Duygusal dengesizlik kişilik boyutu, genellikle endişeli, güvensiz, korumacı, gergin ve kaygılı bir durumu ifade eder. Bu tür karakter özellikleri bireylerin iş ve aile yaşamında daha fazla çatışma yaşamalarına ve dolayısıyla daha fazla stres yaşamalarına neden olabilir (Mete, 2006).

Güleç'e (2006) göre, Nevrotik kişilik bozukluğu, gerçeği değerlendirme yeteneğinin bozulmadığı, ciddi bir antisosyal davranış bozukluğunun olmadığı, daha ziyade psiko-sosyal stres faktörleriyle ilişkili olarak ortaya çıkan ruhsal bozukluklardır. Bu boyut, sinirliliği duygusal tutarlılığa yansıtmaktadır. Kişinin sinirli olup olmaması, kendine güven derecesi, kuruntulu olması, mahcup olması ve endişeli olması gibi özellikler bu boyutun kapsamındadır. Ayrıca korku, üzüntü, öfke ve suçluluk gibi negatif duygulara genel bir eğilimi ve psikolojik sıkıntılara karşı duyarlılığı olan kişiler bu boyut içinde yer

almaktadır. Düşük sinirliliğe veya yüksek duygusal tutarlılığa sahip kişiler sakin, kendinden emin ve genellikle kontrollüdür. Buradan hareketle, nevrotiklik düzeyi yüksek insanlar, düşük olan insanlara göre günlük olaylar karşısında daha sık stres yaşadıklarını söyleyebiliriz (Aktaş, 2006). Adler'e (1983) göre, nörotik süreç, toplumsal uyumdan yoksun, sağduyuya ters bilişsel sürecin en fazla ağırlık taşıdığı bir olguyu temsil eder. Nevrozun ise sürekli etkinlik gösteren bir aşağılık duygusu olduğunu kabul eder. Birçok araştırmacı, depresyon, anksiyete ve stresin genel duygusal problemler olduğunu bununla birlikte bu problemlerin çeşitli yollarla açığa çıktığını, bazı durumlarda geri çekilme ve izole olma, bazı durumlarda ise aşırı hareketlilik ve gerginlik semptomlarının görüldüğünü, bu üç kavramın birbirinden farklı olmalarına rağmen, aralarında orta düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Akın & Çetin, 2007). Nevrotik belirtileri olan kişiler, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, istahsızlık vb. gibi çeşitli psikosomatik belirtilerin birinden ya da birkaçından şikâyetçi olabilirler. Nevrotik kişiler, duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollardan ifade etmektedirler (Özguven, 1992).

2.4.2. Dışadönüklük - İçedönüklük (Extroversion - Introversion)

Bu boyut, kişilerin ne kadar sosyal, aktif, kararlı, konuşkan ve gergin olduğunu, ayrıca insanları ve büyük grupları ne kadar sevdiklerini göstermektedir. Fazla dışa dönük tipler genellikle mutlu, enerji dolu, sempatik ve sevimli kişilerdir. Düşük dışa dönük tipler ise, genellikle bu özellikleri göstermezler ama asosyal kişiler de değildirler. Bir grup araştırmacının gözlemlediğine göre, “içedönükler soğuk değil çekingen, izleyici değil bağımsız, uyuşuk değil ağır adımlı insanlardır” (Aktaş, 2006). Dışa dönük kişiler atılgan, aktif, konuşkan, şen şakrak, iyimser ve enerjiktirler; eğlence ve hareketten hoşlanırlar. Dışadönüklerin pozitif ve enerjik özellikleri daha çok çatışma ve kolaylıklarla ilgilidir. Daha yüksek enerji potansiyeli sayesinde, dışadönükler verilen zamanda daha fazla tasarı üretebilir ve içedönüklere göre daha az yorgunluk hissi duyabilirler. Araştırmacılara göre, dışadönükler daha fazla pozitif etkiye, daha fazla pozitif olay beklentisine ve daha güçlü tepkiye ve içedönüklerden daha fazla enerjiye sahiptirler (Mete, 2006). Olumlu duygularla dışadönüklük arasındaki ilişkiyi doğrulayan araştırmalar Beş Temel Kişilik faktörünün kapsamını netleştirmektedir. Neşeli, istekli, arkadaşça gibi enerjik olumlu duyguların ağırlıklı olarak dışadönüklük ve ikincil olarak da yumuşak

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

başlılık/uzlaşılabilirlik faktörlerinden yük alırken, cömert ve sıcak gibi daha ılımlı, olumlu duyguların, ağırlıklı olarak yumuşak başlıktan ve ikincil olarak dışadönüklükten yük aldıklarını belirtmektedirler.

Eysenck'e göre, dışadönük bireyler, sosyal, çeşitli gruplara ve eğlence partilerine katılmayı seven, çok sayıda arkadaşına sahip olan, kendi başarılarına kalmayı, okumayı ve yalnız ders çalışmayı sevmeyen kişilerdir. Heyecan ve coşkuyu tercih eden, tehlikeli durumlara atılmaktan çekinmeyen, ani karar verip atak davranabilen, şaka yapmaktan ve konuşmaktan hoşlanan kimselerdir. Kolay iletişim kurarlar, kolay arkadaş edinirler, geçimli, iyimser, gülmeyi-güldürmeyi seven insanlardır. Genellikle değişiklikten hoşlanırlar, kaygısız, kayıtsız ve sıkıntısızdırlar fakat kolay sinirlenip kendini kaybedip, duygularını kontrol etmede ve kendilerini engellemede her zaman başarılı değildirler. İçedönük kişiliğe sahip olan bireyler ise, daha çok kendi başarılarına kalmayı tercih eden, çekingen, mahcup, sessiz, ciddi, dış gerçeklikten çok iç gerçekliğe yönelimli, içe kapanık iç gözlem yaparak kendi kendilerini inceleyen, insanlardan çok kitaplardan hoşlanan, çok yakın ve özel arkadaşları dışında diğer insanlara karşı mesafeli davranan, ihtiyatlı kimselerdir. Bu insanlar ilerisi için plan yapmayı, konuşmadan önce düşünmeyi, harekete geçmeden önce enine boyuna düşünmeyi, heyecanla yapılan ani hareketlerden kaçınmayı tercih ederler. Heyecanı ve coşkuyu sevmezler. Günlük yaşamın olağan sorunlarını çok ciddiye alır ve düzenli yaşamdan hoşlanırlar (Burger, 2006).

2.4.3. Gelişime Açıklık – Gelişmemişlik (Intelligence/Openness to Experience – Unintelligence)

Açıklık; kendimizi ifade edebilme, fikirlerimizi izah edebilme, verileri açıkça ve doğru bir şekilde iletebilme, görüşlerimizi ve eylem önerilerimizi açıkça belirtebilme kabiliyetidir. Diğer insanların bizimle işbirliği yapmalarına imkan sağlar. Bu beş faktör modelinde araştırmacıların üzerinde en az uzlaşmaya vardıkları faktördür. Digman ve Inouye, Peabody ve Goldberg (1992), bu faktörü, “zeka” olarak isimlendirirken; Norman, “kültür”, McCrae ve Costa ise “gelişime açıklık”; Cattell ise değişkenlerin tanımlarını oluştururken, kişilerin kendi ya da tanıdıkları tarafından derecelenen zeka ve ölçülen zekanın aynı olduğundan hareket ederek, zeka ile ilgili terimleri ölçeklerinden çıkarmış ve gerçek bir zeka testi geliştirmiştir. Aktif imgelem, estetik duyarlılık, iç duygulara duyarlılık, çeşitliliği tercih, entelektüel merak ve bağımsız yargı bu kişilik özelliğinin öğelerindendir (Akt: Mete, 2006).

Bu boyut, araştırmacılar arasında en karmaşık olarak nitelendirilen boyuttur. Genelde hassas, esnek, yaratıcı, kültürlü, entelektüel olma ve sanatsal düşünme gibi özellikleri içerir. Bu özelliklere sahip bireyler özellikle değişim yaşayan örgütlerde yaratıcılıkları ile oldukça fonksiyonel fayda sağlarlar. Gençoğlu (2006), üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeylerinin sosyal ilişkilerini etkileyebileceği düşüncesiyle kurulan “üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeyleri yükseldikçe sosyal ilişki düzeyleri anlamlı olarak yükselmektedir” denencesi araştırma bulgularına göre doğrulanmıştır. İyimserlik düzeyi yüksek olan bireyler kendi iç dünyalarındaki olumlu havayı sosyal ilişkilerine yansıtarak daha etkili ve güçlü temeller üzerine oturtulmuş bir insan ilişkileri modeli oluşturabilirler.

2.4.4.Yumuşak Başlılık / Uzlaşılabilirlik (Agreeableness - Hostility) Hırçınlık / Antagonizm

Bu boyut, bireyin kişisel yönelme düzeyini etkilemektedir. Uyumlu insan arkadaşça davranır, birlikte çalışmayı sever, kibardır, hoşgörü sınırı geniştir, güven vericidir ve yumuşak kalplidir. Bu tip yöneticiler astlarını iyi motive eder, onların ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çalışırlar ve iyi iletişim kurarlar. Düşük uyumluluğa sahip kişiler ise diğerlerinin maksatlarında şüpheci ve işbirlikçilik yerine rakip olmayı tercih eden kişilerdir (Burger, 2006). Yumuşak başlılık boyutunda yüksek puan alanlar yumuşak kalpli, iyi huylu, güvenli, yardımsever, bağışlayıcı, saf ve dürüst olarak tanımlandı. Bu boyutta düşük puan alan kişiler kötümser, kaba, güvensiz, işbirliğine kapalı, intikamcı, merhametsiz, sinirli ve çıkarıcı olarak tanımlandı (Şahin, 1999). Yumuşak başlılık daha az kişiler arası çatışmaya daha fazla iş ve aile çatışmasını azaltıcı desteğe neden olur. řu halde, yumuşak başlılıkla çatışmanın da negatif bağıntılı olması beklenebilir Kabul edici bireyler işlerinde daha başarılıdır ve iş arkadaşları veya ailelerinden daha fazla duygusal destek görürler (Mete, 2006). Dede’ye (2009) göre uyumluluk, diğer insanlarla makbul ölçüde anlaşmak ve memnuniyet verici ve hoşnut edici ilişkiler kurabilme becerisidir.

Ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalarda yumuşak başlılık boyutu adı altında tanımlanan kişilik özelliklerinin, Türk dilindeki kişilik özelliklerini tanımlayan sıfatlarla karşılaştırdığı zaman bu boyutla oldukça bağlantılı faktörler bulunduğunu görmekteyiz (Mete, 2006). Araştırma sonuçları da göstermektedir ki, duygusal zeka, akıl sağlığı, psikolojik iyi olma ve yaşam doyumunu ile pozitif ilişki göstermektedir. Bireyin duygularındaki düzensizlik

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

kişilerarası ilişkilerin bozulmasına, kaygı artışına ve ruhsal bozukluklara neden olur ve yaşam doyumunu olumsuz etkilemektedir. İnsanlar duygularını diğer bireylerle paylaştığı, hissettiği ve sosyal ilişkilere girdiği sürece mutlu olur psikolojik doyum sağlar. Kişi benliğini, kişiliğini tanıdıkça ve düşünceleri ile duygularının farkında oldukça, bu doyum artacak ve yaşamın diğer alanlarını da olumlu etkileyecektir (Tümkaya ve diğ., 2008).

2.4.5.Öz–Denetim/Sorumluluk–Yönsüzlük/Dağımıklık (Conscientiousness /Undirectedness)

Mete'ye (2006) göre, kişiliğin bu boyutu, bir hedefe dönük davranışlardaki planlılık, sabır, motivasyon, organizasyon ve başarı bu faktörle ilişkili kavramlardır. Bu özelliğe sahip kişiler amaçlı, iradeli ve kararlılık gösterirler. Bilinçlilik, başarılı yönelim, düzenli çizgi, etkili, organizasyonel, planlı, sorumlu, mükemmeliyetçilik ve çok çalışkanlığı kapsar. Bu faktörü bazı araştırmacılar, başarı isteği olarak kabul ederken, bazıları ise kendini organize edebilen, dikkatli olma alışkanlığı olan ve öz-disiplin becerisine sahip kişiler olarak görmektedir.

Bu boyut ne kadar kontrol ve disiplin sahibi olduğumuzu gösterir. Bu tipler yaşamlarında sorumlu, bağımlı, dikkatli, disiplinli, başarı kazanma güdüsü kuvvetli, azimli kişiliği ifade etmektedirler. Bu özelliklere sahip bireylerin hem otonom hem de hiyerarşik yapı içerisinde her türlü görevde başarı kazanma olasılıkları kuvvetlidir. Düşük sorumluluğa sahip kişiler ise dikkatsiz, dikkati kolay dağılan, güvenilmez ve hedeflerine ulaşmada rahat olan kişilerdir. Kısacası, değişik pek çok kaynaktan elde edilen kanıtlar, kişiliğimizi oluşturan özelliklerin çoğunun beş temel kişilik boyutu üzerinde toplanabileceğine işaret etmektedir (Burger, 2006). Yapılan araştırma sonuçlarına göre kişilik etmenlerinden özgüven, dışadönüklük, iyimserlik, açıklık, uyumluluk gibi faktörlerin yaşam doyumunu üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Erdemir, 2000). Kuzgun (1972), içten denetimlilerin, dış çevreye mümkün olduğu kadar az bağımlı, kendine yetebilen, benliğine saygı duyan, kendini gerçekleştirmeye yönelik duygulardan haberi olan, uzlaştırıcı bir görüşe sahip olan kimseler olduklarını ifade etmiştir. Sevi'ye (2009) göre, sorumluluk faktörünün alt boyutları yeterlilik, düzen, görevşinaslık, başarı çabası, öz-disiplin ve tedbirliliktir. Somer ve diğ.'ne (2002) göre, bu faktörün hem ilerletici hem de ketleyici yönleri vardır. Bu faktörün ilerletici yönü, başarı ihtiyacı ve çalışma kararlılığında görülürken, ketleyici yönü ahlaki titizlik ve tedbirlilik

özelliklerinde ortaya çıkmaktadır. Bu faktörü temsil etmek üzere yeterlilik, düzen, titizlik, görevşınaslık, başarı çabası, öz-disiplin ve tedbirlilik alt boyutları önerilmiştir.

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, aile geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu” değişkenlerine göre incelenmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “cinsiyet”e göre farklılık göstermekte midir?
- 2- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “sınıf düzeyi”ne göre farklılık göstermekte midir?
- 3- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “üniversiteye giriş puan türüne” göre farklılık göstermekte midir?
- 4- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer”e göre farklılık göstermekte midir?
- 5- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “aile geliri”ne göre farklılık göstermekte midir?
- 6- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “aile yapısı”na göre farklılık göstermekte midir?
- 7- Beş Faktör Kişilik Kuramı'na göre, kişilik özellikleri alt boyutları, “anne-baba tutumu”na göre farklılık göstermekte midir?

4. Yöntem

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama türünde bir araştırmadır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde önemli olan, var olanı değiştirmeye kalkmadan gözlemleyebilmektir. İlişkisel tarama modelleri “iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 1994; Büyüköztürk, 2007).

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

4.2. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesinde öğrenimlerine devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin 468'i kız öğrenci ve 249'u ise erkek olmak üzere toplam 717 öğrencidir. Öğrencilerin yaş ortalaması 20.63 (Ss: 2.09)'dür. Araştırma grubunun özelliklerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1: Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Fakülte, Sınıf ve Bölümlere Göre Dağılımı

Fakülte	Bölüm	Birinci Sınıf	Dördüncü Sınıf	Toplam
Teknik Eğitim	Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği	46	23	69
	Otomotiv Öğretmenliği	31	45	76
Mesleki Eğitim	Okul Öncesi Öğretmenliği	36	33	69
	Çocuk Gelişimi Öğretmenliği	47	31	78
Eğitim	Psikolojik Danışma ve Rehberlik	94	83	177
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	55	32	87
	Türkçe Öğretmenliği	30	49	79
	Zihinsel Engelliler Öğretmenliği	40	42	82
	Toplam	379	338	717

Tablo 2: Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Sınıf, Cinsiyet ve Üniversiteye Giriş Puan Türüne Göre Dağılımı

Sınıf			EA	SAY	SÖZ	Toplam
1.	Cinsiyet	Kız	96	19	125	240
		Erkek	32	61	46	139
	Toplam		128	80	171	379
4.	Cinsiyet	Kız	96	22	110	228
		Erkek	23	48	39	110
	Toplam		119	70	149	338

4. 3. Veri Toplama Araçları

4.3.1. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, “Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009)” tarafından geliştirilmiştir. Duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarından oluşmaktadır. SDKT’nin yapı geçerliğini test etmek için 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde Temel Bileşenler Faktör Analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda beş faktörün SDKT’ye ait varyansın % 52.63’ünü açıkladığı görülmüştür. SDKT’nin uyum geçerliğini sınamak için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği, Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. Genel olarak incelendiğinde, SDKT’nin boyutlarının uyum geçerliği için kullanılan ölçeklerle orta düzeyde ve anlamlı bir yapı ortaya koyduğu ve bu sonuçların uyum geçerliği açısından önemli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

SDKT’nin güvenilirlik çalışmaları kapsamında 285 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde aracın iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve 90 katılımcıya ise iki hafta arayla SDKT uygulanmıştır. SDKT’nin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .73 ile .89 aralığında değiştii görülmüştür. SDKT test tekrarına ilişkin bulgular incelendiğinde en yüksek ilişkiyi “yumuşak başlılık” ($r = .86, p < .01$), en düşük ilişkiyi ise “deneyime açıklık” boyutunun ($r = .68, p < .01$) ortaya koyduğu görülmüştür.

4.3.2. Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği (SDÖ): Bacanlı (1997) tarafından geliştirilen “Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın amacına uygun olmayan bazı maddeler çıkarılarak, bazı maddeler ise güncelleştirilerek yer verilmiştir. Kişisel bilgi formunda öğrencinin yaşı, cinsiyeti, bölümü, sosyo-ekonomik statülerine ve sağlık durumuna ilişkin sorular yer almaktadır.

4.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bilimsel bilgi elde süreci olarak tanımlanan bilimsel araştırma, birbirini izleyen ve etkileyen adım ya da etkinliklerden oluşan sistematik bir süreçtir. Olaylar ya da değişkenler arasındaki ilişkiye dayalı fikirleri yansıtan soruların ya da hipotezlerin, soyut kavramlar yerine ölçülebilir, gözlenebilir değişkenler kullanılarak formüle edilmesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2007).

Araştırma yöntem ve teknikleri, problemin tanımlanmasından çözümüne kadar olan tüm zihinsel çabaları ve rapor hazırlama dahil bunları somutlaştıran çeşitli teknikleri içerir (Karasar, 1995). Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı, karar verme stilleri bazı değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, üniversiteye giriş puan türü, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, ailenin geliri, aile yapısı ve anne-baba tutumu) anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı saptamak amacıyla değişkenlere bağlı olarak t testi ve Tek yönlü varyans analizi (Anova) uygulanmıştır. Farklılaşmanın kaynağını belirlemek amacıyla Tukey testi uygulanmıştır.

5. Bulgular

Araştırma sonucuna ilişkin bulgulara tablolar halinde aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 3: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutları T testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	t Değeri	p Değeri
Duygusal Dengesizlik/ Nevrotizm	Kız	468	24.48	7.47	2.266	.024
	Erkek	248	23.16	7.45		
Dışadönüklük	Kız	468	46.26	10.42	.554	.580
	Erkek	248	45.81	10.31		
Deneyime Açıklık	Kız	468	43.09	7.82	.305	.760
	Erkek	248	42.91	7.77		
Yumuşak başlılık	Kız	468	50.63	9.07	1.846	.065
	Erkek	248	49.36	8.53		
Sorumluluk	Kız	468	37.95	7.32	1.171	.242
	Erkek	248	37.24	7.87		

Tablo 3’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p > .05$), duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p < .05$). Kız öğrencilerin duygusal dengesizlik/nevrotizm puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 4: Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutları t Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Sınıf	n	\bar{X}	Ss	t Değeri	p Değeri
Duygusal Dengesizlik/ Nevrotizm	I	379	23.98	7.46	-.170	.865
	IV	338	24.07	7.52		
Dışadönüklük	I	379	44.98	11.09	-3.104	.002
	IV	338	47.36	9.37		
Deneyime Açıklık	I	379	42.19	8.42	-3.099	.002
	IV	338	43.97	6.92		
Yumuşakbaşlılık	I	379	49.79	8.91	-1.265	.206
	IV	338	50.63	8.88		
Sorumluluk	I	379	37.74	7.74	.139	.889
	IV	338	37.66	7.27		

Tablo 4’de görüldüğü gibi, sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p > .05$), dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p < .05$).

Tablo 5: Üniversite Öğrencilerinin Üniversiteye Giriş Puan Türüne Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Puan Türü	N	\bar{X}	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Duygusal Dengesizlik/Nevrotizm	EA (1)	247	23.29	7.27	1.922	-
	SAY (2)	150	24.16	7.48		
	SÖZ (3)	320	24.52	7.63		
Dışadönüklük	EA (1)	247	45.76	10.55	.210	-
	SAY (2)	150	46.35	9.96		
	SÖZ (3)	320	46.25	10.46		
Deneyime Açıklık	EA (1)	247	42.81	8.17	.211	-
	SAY (2)	150	43.34	6.90		
	SÖZ (3)	320	43.05	7.92		
Yumuşakbaşlılık	EA (1)	247	49.89	9.33	1.345	-
	SAY (2)	150	49.45	8.60		
	SÖZ (3)	320	50.77	8.68		
Sorumluluk	EA (1)	247	37.40	7.80	.759	-
	SAY (2)	150	38.35	7.15		
	SÖZ (3)	320	37.64	7.47		

Tablo 5 incelendiğinde, üniversiteye giriş puan türü değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > .05$).

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 6: Üniversite Öğrencilerinin Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yere Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	\bar{X}	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Duygusal Dengesizlik/ Nevrotizm	Köy-Kasaba (1)	104	24.40	8.90	.288	
	İlçe (2)	225	23.75	7.15		
	İl (3)	201	24.27	7.42		
	Büyükşehir (4)	187	23.87	7.13		
Dışadönüklük	Köy-Kasaba (1)	104	43.65	10.69	3.645*	3-1, 4-1
	İlçe (2)	225	45.42	10.23		
	İl (3)	201	47.14	10.25		
	Büyükşehir (4)	187	47.18	10.29		
Deneyime Açıklık	Köy-Kasaba (1)	104	41.75	7.75	2.379	
	İlçe (2)	225	42.46	7.84		
	İl (3)	201	43.53	8.03		
	Büyükşehir (4)	187	43.89	7.42		
Yumuşakbaşlılık	Köy-Kasaba (1)	104	50.70	8.56	.137	
	İlçe (2)	225	50.07	8.67		
	İl (3)	201	50.07	9.33		
	Büyükşehir (4)	187	50.17	8.94		
Sorumluluk	Köy-	104	38.11	7.45	.816	

Kasım Tatlıoğlu

	Kasaba (1)			
	İlçe (2)	225	37.08	7.29
	İl (3)	201	37.82	7.78
	Büyükşehir (4)	187	38.11	7.55

* $p < .05$

Tablo 6 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından kişilik özellikleri alt boyutları duygusal dengesizlik/nevrotizm, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p > .05$). Üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından kişilik özelliği dışadönüklük alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır. Yaşamlarını il ve büyükşehirde geçiren öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması yaşamlarını köy-kasaba da geçirenlerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 7: Üniversite Öğrencilerinin Aile Geliri Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Gelir	N	\bar{X}	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Duygusal Dengesizlik/ Nevrotizm	0-500	91	25.08	7.35	2.021	-
	501-1000	250	24.14	8.22		
	1001-1500	210	24.42	7.17		
	1501-2000	121	23.07	6.74		
	2001-üstü	45	21.91	6.36		
Dışadönüklük	0-500	91	44.00	10.24	1.304	-
	501-1000	250	46.56	10.11		
	1001-1500	210	46.26	10.16		

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

	1501-2000	121	45.94	11.53		
	2001-üstü	45	47.57	9.71		
Deneyime Açıklık	0-500	91	41.64	7.72	1.384	-
	501-1000	250	43.60	7.81		
	1001-1500	210	42.72	7.57		
	1501-2000	121	43.00	8.36		
	2001-üstü	45	44.20	7.21		
Yumuşakbaşlılık	0-500	91	51.40	8.78	2.091	-
	501-1000	250	50.77	8.67		
	1001-1500	210	50.08	9.03		
	1501-2000	121	48.28	8.94		
	2001-üstü	45	50.15	9.21		
Sorumluluk	0-500	91	38.85	6.91	4.641**	1-4, 2-4
	501-1000	250	38.78	7.55		
	1001-1500	210	37.22	7.19		
	1501-2000	121	35.53	8.07		
	2001-üstü	45	37.51	7.27		

** $p < .01$

Tablo 7'de görüldüğü gibi, aile geliri değişkenine göre öğrencilerin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p > .05$), sorumluluk alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Ailesinin geliri 0-500 ve 501-1000 arasında olan

öğrencilerin sorumluluk puan ortalamaları 1501-2000 arasında geliri olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 8: Üniversite Öğrencilerinin Aile Yapısı Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutları t Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Aile Yapısı	n	\bar{X}	Ss	t Değeri	p Değeri
Duygusal Dengesizlik/ Nevrotizm	Çekirdek	541	24.18	7.46	.961	.337
	Geniş	176	23.55	7.58		
Dışadönüklük	Çekirdek	541	45.60	10.54	-2.365	.019
	Geniş	176	47.64	9.73		
Deneyime Açıklık	Çekirdek	541	42.70	7.81	-1.964	.050
	Geniş	176	44.02	7.71		
Yumuşakbaşlılık	Çekirdek	541	50.00	9.02	-1.014	.312
	Geniş	176	50.76	8.50		
Sorumluluk	Çekirdek	541	37.41	7.43	-1.833	.068
	Geniş	176	38.63	7.74		

Tablo 8 incelendiğinde aile yapısı değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p > .05$), dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda aile yapısı değişkeni açısından geniş aile lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p < .05$).

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 9: Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumları Değişkenine Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarına Ait Varyans Analizi ve Tukey Testi Sonuçları

Kişilik Özellikleri	Yaşamın Çoğunun Geçirildiği Yer	N	\bar{X}	Ss	F	Tukey Testi Sonuçları
Duygusal Dengesizlik /Nevrotizm	Değişken ve Tutarsız (1)	45	27.04	7.87	5.477**	1-2, 3-2
	Demokratik (2)	336	23.00	7.09		
	Koruyucu (3)	305	24.71	7.77		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	24.00	6.58		
Dışadönüklük	Değişken ve Tutarsız (1)	45	46.11	9.53	7.854***	1-4, 2-3, 2-4 3-4
	Demokratik (2)	336	47.67	9.84		
	Koruyucu (3)	305	45.03	10.45		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	39.64	12.92		
Deneyime Açıklık	Değişken ve Tutarsız (1)	45	42.71	7.90	5.097**	2-3, 2-4
	Demokratik (2)	336	44.06	7.52		
	Koruyucu (3)	305	42.30	7.78		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	39.48	9.15		
Yumuşakbaşlılık	Değişken ve Tutarsız (1)	45	49.04	9.92	1.401	-
	Demokratik (2)	336	50.49	8.53		
	Koruyucu (3)	305	50.31	9.09		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	47.41	9.13		
Sorumluluk	Değişken ve Tutarsız (1)	45	36.77	7.29	.854	-
	Demokratik (2)	336	38.02	7.35		
	Koruyucu (3)	305	37.65	7.75		
	Otoriter ve Baskıcı (4)	31	36.19	7.45		

Tablo 9 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutlarından duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamaları arasından anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır. Diğer taraftan yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarında anne-baba tutumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Anne-baba tutumu değişken-tutarsız ve koruyucu olan öğrencilerin duygusal dengesizlik/nevrotizm puan ortalamaları anne-baba tutumu demokratik olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Anne-baba tutumu değişken-tutarsız, demokratik ve koruyucu olan öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması anne-baba tutumu otoriter ve baskıcı olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması koruyucu anne-baba tutumuna sahip olanlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmanın diğer bir bulgusunda ise anne-babaları demokratik tutum sergileyen öğrencilerin deneyime açıklık puan ortalaması anne-babaları koruyucu ve otoriter-baskıcı olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

6. Tartışma

*“Cinsiyet değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları”*ndan dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p>.05$); duygusal dengesizlik/nevrotizm alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<.05$). Kız öğrencilerin duygusal dengesizlik/nevrotizm puan ortalamaları erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmamızın bu bulgusu, ülkemizde gelenek ve göreneklerden de kaynaklı olarak anne babaların çocuklarına yönelik tutumları cinsiyete göre farklılıklar gösterdiği gözlemlenmektedir. Buna göre, erkek çocukların kız çocuklarına göre daha serbest yetiştirildiğini söyleyebiliriz. Bu sonuçlara göre, kızların erkeklere göre nevrotiklik puan ortalamasının, daha yüksek çıkması, kızların kendilerini daha yalnız hissetmeleri, daha çok içten denetimli olması, geleneksel değerlerle, kendilerine daha çok eleştirel davranmaları ve daha fazla düşüncelere kapılmaları ile açıklanabilir. Öy’ün (1995) yapmış olduğu araştırma bulgularına göre, “kızların, erkek ergenlere göre, depresyona daha fazla girdiği” ortaya çıkmıştır. Neff’in (2003a) yaptığı araştırmada, kadınların kendilerine

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

karşı daha eleştirel davrandıkları ve daha fazla düşüncelere kapılma sergiledikleri görülmüş, buradan da kadınların daha düşük özanlayış seviyeleri olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca, Arı (1989; 1991) ve Deniz'in (1997) yaptığı araştırmalarda, erkek öğrencilerin atılganlık puan ortalamaları kızlarınkinden önemli düzeyde yüksek bulunmuştur.

“Sınıf değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları”ndan duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p>.05$), dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda sınıf değişkeni açısından dördüncü sınıflar lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<.05$).

Bu bulgulara göre, 1.ve 4. sınıf üniversite öğrencileri arasında kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ve deneyime açıklık arasında anlamlı bir farkın olması, 4. sınıf öğrencilerinin almış oldukları üniversite eğitiminin kişilik özelliklerine etkisi sonucunda, kendine güven duygusunun artması, sosyal girişkenlik ve özerklik duygularını kazanması ile açıklayabiliriz. Bu durum, Deniz'in (1997), araştırma bulgularına göre, sınıf değişkeninin öğrencilerin atılganlıkları üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. III. sınıfların daha atılgan oldukları ortaya çıkması sınıf düzeyinin kişilik özelliklerine etkisinin bir göstergesidir. Ayrıca Kesici'nin (2002) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırma sonucuna göre de, 4.sınıf öğrencilerinin özerklik ihtiyaçları, 1.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek çıkmıştır.

“Üniversiteye giriş puan türü değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları”ndan duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($p>.05$).

Araştırma bulgularımızın bu sonucu, üniversiteye giriş puan türü (EA, SÖZ, SAY, DİL, ÖZEL YETENEK) değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarına göre anlamlı düzeyde farklılık çıkmaması, ayrı bir araştırma konusunu gerektirmektedir. Bu durumu, değişik puan türlerine sahip kişilerin, kişilik özellikleri alt boyutlarına göre benzer özelliklere sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

“Üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından kişilik özellikleri alt boyutları”ndan” duygusal dengesizlik/nevrotizm, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazkenken; üniversite öğrencilerinin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkeni açısından kişilik özelliği

dışadönüklük alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır. Yaşamlarını il ve büyükşehirde geçiren öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması yaşamlarını köy-kasaba da geçirenlerden anlamlı düzeyde yüksektir.

Araştırmanın bu bulgularını, kişilik özelliği dışadönüklük alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanması yaşamlarını Büyükşehir ve illerde geçiren öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif etkinliklere daha çok katılması, almış olduğu eğitim imkanları, yaşamsal tecrübelerinin çokluğu ile açıklayabiliriz. Buralarda yetişen bireyler, dışa dönük, daha sosyal, konuşkan, iyimser, hareketli bir yaşama sahiptirler. Ayrıca, güçlü bir kişilik örüntüsüne sahip olan birey, olumsuzluklar karşısında daha mantıklı kararlar vererek, karşılaştığı sorunlarla başa çıkmaya çalışır. Dolayısı ile bireylerin buralarda karşılaştığı sorunlarla başa çıkma becerilerinde daha bağımsız ve özerk hareket ettikleri bilinen bir gerçektir. Diğer bireylerle daha fazla etkileşime girme, daha yakın olabilme, konuşkanlık, ilişkilerde kontrol, utangaç olmama, olumlu duygusal deneyimler gibi pek çok anlamda belirleyici faktördür.

“Aile geliri değişkenine göre, öğrencilerin kişilik özellikleri alt boyutları”ndan duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p>.05$), sorumluluk alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Ailesinin geliri 0-500 ve 501-1000 arasında olan öğrencilerin sorumluluk puan ortalamaları, 1501-2000 arasında geliri olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmanın bu bulgularını, geliri düşük olan üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk duygusunun fazla olması, diğer taraftan aile geliri fazla olan üniversite öğrencilerinin sorumluluk duygusunun az olması, iki durum arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Düşük SED’e sahip ailelerde yetişen bireylerin, yüksek SED’e sahip bireylere göre sorumluluk puanlarının yüksek çıkmasını yaşam koşulları ile açıklayabiliriz. Kuzgun’un (1972) yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre, “alt sosyo-ekonomik düzey gruplarında yetişen bireylerin “itaat, uyarlık, üst-sosyo-ekonomik düzey gruplarının ise bağımsızlık, kendine güven, başkasına egemen olma, otoriteye ve geleneklere karşı çıkma ile karakterize edilen kişilik örüntülerinin görüldüğu” ortaya çıkmıştır.

“Aile yapısı değişkeni açısından, üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutları”ndan duygusal dengesizlik/nevrotizm, yumuşak başlılık ve sorumluluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmazken ($p>.05$),

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutunda aile yapısı değişkeni açısından geniş aile lehine anlamlı düzeyde bir farklılaşma gözlenmiştir ($p < .05$).

Araştırmanın bulgularına göre, geniş ailede yetişen bireylerin, daha çok kişiyle sosyal etkileşime girmesi onların kişilik özellikleri alt boyutlarından dışadönüklüğünün ve deneyime açıklığının gelişmesinde belirleyici bir rolü olduğunu söyleyebiliriz. Aile, etkileşen kişilikler birimi olarak tanımlandığında, bireylerin karşılıklı etkileşim içinde buldukları bir yapıdan bahsedilmektedir. Aile içerisindeki bireyin eğilimi aile sistemini bütün olarak etkiler ve bireylerin aile algısını değiştirir. Aynı zamanda iyimser bireyler aile içerisindeki yapıcı rolleriyle ailenin yapı ve işlevlerini geliştirici role sahip olabilmektedirler. Gander ve Gardiner (1998) ve Bandura'ya (1977) göre, çocukların içinde yetiştiği aile tipi onların yaşayacakları toplumsal ilişki türünü ve sayısını büyük ölçüde belirlemektedir. Bu ilişkiler sırasında hem kişilik gelişimi hem de toplumsal davranış etkilenecektir. Çocuklar başkalarını gözlemleyerek ve onların yaptığını yaparak davranış biçimleri kazanırlar (Akt: Yılmaz, 2009).

“Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları değişkenine göre kişilik özellikleri alt boyutları”ndan duygusal dengesizlik/nevrotizm, dışadönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır. Diğer taraftan yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutlarında anne-baba tutumlarına göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Anne-baba tutumu değişken-tutarsız ve koruyucu olan öğrencilerin duygusal dengesizlik/nevrotizm puan ortalamaları anne-baba tutumu demokratik olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Anne-baba tutumu değişken-tutarsız, demokratik ve koruyucu olan öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması anne-baba tutumu otoriter ve baskıcı olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksektir. Ayrıca demokratik anne-baba tutumuna sahip öğrencilerin dışadönüklük puan ortalaması koruyucu anne-baba tutumuna sahip olanlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmanın diğer bir bulgusunda ise anne-babaları demokratik tutum sergileyen öğrencilerin deneyime açıklık puan ortalaması anne-babaları koruyucu ve otoriter-baskıcı olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Aile içinde, reddedici ve küçük düşürücü tutumlar çocuğun kaygılı bir insan olarak gelişmesine katkıda bulunabilir. Çocukluğu izleyen ergenlik döneminde de ana-baba ya da diğer yetişkinlerin alaycı tutumları ergenin üzerinde yıkıcı etkiler yaratabilir. Anne- babanın demokratik bir yapıya sahip olması, çocuğun daha rahat yetişmesine, objektiflik kazanmasına, rasyonel

davranmasına ve zamanla daha aktif olup daha kolay sosyal ilişki kurmasına olanak sağladığı saptanmıştır (Kasatura, 1998). Kuzgun'un (1991) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, "demokratik algılanan anne-baba tutumu grubunun, "Kişisel Yönelim Envanteri" puan ortalamalarının en yüksek olduğu; ilgisiz algılanan anne baba tutum grubunun orta ve otoriter algılanan anne baba tutum grubunun puanlarının ise çok düşük çıkması, demokratik aile ortamının çocuğun kendini gerçekleştirme için en elverişli ortam olduğu; ilgisiz ve otorite aile ortamının ise kendini gerçekleştirmeyi engellediği; Yılmaz'ın (2009) yaptığı araştırma sonuçlarına göre; ana-baba tutumlarının cinsiyet, kardeş sayısı, kardeş sırası, aile yapısı, anne ve babanın öğrenim düzeyi ve gencin yetistdiği çevredeki farklılıklara göre gencin kendini kabul düzeyini farklı biçimlerde etkilediği bulunması, araştırmasında farklı anne-baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisini incelemiş olup, araştırmanın verilerine göre, "ana baba tutumları anketinde ailelerin Demokratik ana-baba tutumunu benimseme düzeyleri belirlenen diğer tutumları benimseme düzeylerinden daha yüksek çıkmış ve Tan'ın (2002) araştırma bulgularına göre; "aile destek düzeyi arttıkça, yalnızlık düzeylerinin azaldığı, aile destek düzeyi arttıkça dıştan denetimliliğin azalırken, içten denetimliliğin arttığı" görülmüştür. Şendil & Cesur'un (2011) yapmış oldukları araştırma sonucuna göre, çocukların yaşı büyüdükçe ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu daha az benimsedikleri; değerlerin, özellikle de yerel değerlerin ve bazı kişilik özelliklerinin ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını yordayıcı olduğu bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Adler, Alfred (1996). Psikolojik Aktivite: Üstünlük ve Toplumsal İlgi. (Çeviren: Belkıs Çorakçı). (3.Baskı). İstanbul: Say Yayın Dağıtım.

Akın, Ahmet & Çetin, Bayram (2007). Depresyon, Anksiyete Stres Ölçeği (DASÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 7 (1), 241-268

Akman, Yasemin & Münire, Erden (1998). Gelişim ve Öğrenme (12.Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Aktaş, Aylin (2006). *Farklı Kültürlerdeki Yöneticilerin Kişilik Özelliklerine Dayanarak Liderlik Anlayışlarının Belirlenmesi: Türk ve Amerikan Otel Yöneticilerinin Karşılaştırmalı Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Arı, Ramazan (1989). *Üniversite Öğrencilerinin Baskın Ben Durumları ile Bazı Özlük Niteliklerinin, Ben Durumlarına, Atılganlık ve Uyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arı, Ramazan (1991). *Üniversite Öğrencilerinin Atılganlıklarının Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5, 163-173.

Atkinson L. Rita, R., Atkinson, Richard C., Smith, Edward, E. & Hoeksama, Susan, N. (2002). *Psikolojiye Giriş*. (2.Baskı). İstanbul: Arkadaş Yayınları.

Bacanlı, Hasan, Tahsin, İlhan & Sevdâ Aslan (2009). *Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 70 (2), 261-279.

Başaran, İ. Ethem (1991). *Örgütsel Davranış*. (2.Baskı). Ankara: Gül Yayınevi.

Burger, Jerry M. (2006). *Kişilik*. (Çeviren: İnan Deniz, E. Sarıoğlu). (1.Baskı). İstanbul: Kaktüs Yayınları.

Büyükköztürk, Şener (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. (Geliştirilmiş 7. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Coşkun, Hacer (2012). *The Examination of the Moderating Role of Personality Trait on the Relationship Between Job Characteristics, Boredom at Work and Intention to Leave*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Cüceoğlu, Doğan (1991). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dede, Bahar (2009). *Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerinde Etkileri: Bankalar Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Deniz, M. Engin (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Kültürel Farklara Dayalı Atılganlıkları Üzerinde Bir Atılganlık Eğitimi Denemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Deniz, M. Engin (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Kültürel Farklara Dayalı Atılganlıkları Üzerinde Bir Atılganlık Eğitimi Denemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Erdemir, Ferah (2000). *Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık Düzeyi ve Bazı Sosyo-Demokratik Etmenlerin Yaşam Doymuyla İlişkisi*. VI. Ulusal Psikoloji Kongresi. Koç Üniversitesi, 19 -22 Haziran, 2000.

Eroğlu, Feyzullah (2011). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Erkuş, Ahmet & Tabak, Akif (2009). *Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayinde Bir Araştırma*. Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23 (2), 213-242.

Gençoğlu, Cem (2006). *Üniversite Öğrencilerinin İyimserlik Düzeyleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Güleç, Cengiz (2006). *Psikiyatrinin A-B-C'si*. İstanbul: Say Yayınları.

Güney, Salih (2000). *Davranış Bilimleri*. (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güvenç, Bozkurt (1982). *İnsan ve Kültür*. Ankara: İş Bankası Yayınları.

İstengel, A.Malkoç (2006). *Okul Rehber Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri Ve İş Stresleri Arasındaki İlişki Düzeyinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Jersild T. Arthur (1978). *Gençlik Psikolojisi*. (Çev: İbrahim N. Özgür). İstanbul: Takıloğlu Matbaacılık.

Jung, C. Gustav (2005). *Kişiliğin Gelişimi*. (Çev: Ahmet Aydoğan). *Kişilik Oluşumu ve Sorunları*. İstanbul: İz Yayıncılık, 205-209.

Karasar, Niyazi (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*". Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

Kasatura, İlkay (1998). *Kişilik ve Özgüven*. (1.Baskı). Ankara: Evrim Yayınevi.

Kesici, Şahin (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kuzgun, Yıldız (1972). *Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Yayımlanmış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Köknel, Özcan (1989). Davranış Bilimleri (Ruh Bilim). İstanbul: Bayrak Matbaası.

Kuzgun, Yıldız (1991). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: ÖSYM Yayınları.

Kültür, Y. Ziya (2006). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Liderlik Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Neff, Kristin D. (2003a). *Self-Compassion: An Alternative Conceptualization of a Healthy Attitude to ward Oneself*. Self and Identity, 2 (2), 85-102.

Mete, Cengiz (2006). *İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri İle İş Tatminleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Öy, Belma (1995). *Çocuk ve Ergenlerde Depresyon Epidemiyolojisi ve Risk Etkenleri*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. 2 (1), 40-42.

Özgüven, İ. Ethem (1992). Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı. Ankara: Psikolojik Danışma Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları.

Özgüven, İ. Ethem (1998). Psikolojik Testler. Ankara: PDREM Yayınları.

Özkalp, Enver & Zıllıoğlu, Merih (1983). Davranış Bilimlerine Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. Yayın No: 18.

Özkalp, Enver, Arıcı Hüsnü, Bayraktar, Rüveyde, Aydın, Orhan, Erkal Buket & Uzunöz, Ali (2002). Davranış Bilimlerine Giriş. (Editör: Enver Özkalp). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın No: 722.

Özmenler, K.Nihat (1995). *Antisosyal Kişilik Bozukluklarında Suç Örüntüsüne Göre, Psikososyal Özelliklerin İncelenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Ankara.

Öztürk, Orhan (1997). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. (7.Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Sevi, E. Sevinç (2009). *Psikobiyolojik Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Kuramı: Mizaç Ve Karakter Envanteri (TCI) İle Beş Faktör Kişilik Envanterinin (5FKE) Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Somer, Oya, Korkmaz, Mediha & Tatar, Arkun (2002). *Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Geliştirilmesi - I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması*. Türk Psikoloji Dergisi, 17(49), 21-33.

Sudak, M. Kıvanç & Zehir, Cemal (2013). *Kişilik Tipleri, Duygusal Zeka, İş Tatmini İlişkisi Üzerine Yapılan Bir Araştırma*. Yönetim Bilimleri Dergisi, 11 (22), 141-165.

Şahin, Cengiz (1999). *Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren Ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şendil, Gül & Cesur, Sevim (2011). *The Relationships Between Parental Attitudes And Their Personalities and Values*. Electronic Journal of Social Sciences, 10 (38), 1-22.

Şenyuva, H.Şenay (2007). *Aydın İlinden Alınan Normal Bir Örnekleme Kişilik Bozukluklarının Yaygınlık Çalışması*. (Psikiyatri Uzmanlık Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

Tan, Hasan (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (3.Baskı). İstanbul: MEB Basımevi.

Tümkiye, Songül, Hamarta, Erdal, Engin, M. Deniz, Çelik, Metehan & Aybek, Birsal (2008). *Duygusal Zeka Mizah Tarzı ve Yaşam Doyumu: Üniversite Öğretim Elemanları Üzerine Bir Araştırma*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3 (30), 1-15.

Ulu, P. İnci (2007). *An Investigation of Adaptive And Maladaptive Dimensions of Perfectionism In Relation To Adult Attachment And Big Five Personality Traits*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yanbasta, Gülgün (1990). *Kişilik Kuramları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Yaşar, Vahdettin (2006). *Farklı Liselerde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Denetim Odağı Düzeyleri İle Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, M. Taki (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Yurtsever, Hidayet (2009). *Kişilik Özelliklerinin Stres Düzeyine Etkisi ve Stresle Başa Çıkma Yolları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Y1, Jung-Soo (2003). *Cross-Cultural Differences In Decision –Making Styles: A study Of Collage Students In Five Countries*. (Çeviren: Engin İdemen). *An International Journal of Social Behavior and Personality*, 31 (1): 35-48.